

УДК 330

**АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ
БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ ЗА 2019-2021 РОКИ**

Фатюха Наталія Георгіївна

к. е. н. доцент

Фесик Яна Андріївна

Студентка

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

yana.fesik26@gmail.com

Анотація: Доходи місцевих бюджетів є невід’ємною складовою бюджетної системи країни, тому аналіз даної теми є необхідним для розуміння економічної системи держави.

Ключеві слова: доходи місцевих фінансів, податкові надходження, міжбюджетні трансферти, неподаткові надходження.

Формування дохідної бази місцевих бюджетів є невід’ємною частиною функціонування економіки будь-якої країни. Доходи бюджету формується з податковими, неподатковими та іншими надходженнями на безповоротній основі, включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг і власні надходження бюджетних установ. Разом з тим до формування дохідної бази також входять надходження бюджету — доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від місцевих запозичень, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу або пред’явлення цінних паперів [1, с. 72].

Для детального аналізу доцільним буде розглянути складові доходів місцевих бюджетів за 2019-2021 рр. Розглянемо показники за 2019-2021 рік і внесу дані у таблицю 1.

Таблиця 1

Доходи місцевих бюджетів України за 2019-2021 рр. (розраховано за даними [2])

Показники	Роки, млрд. грн.			Абсолютне відхилення, млрд. грн.		Відносне відхилення, %	
	2019 (y0)	2020 (y1)	2021 (y2)	(y1-y0)	(y2-y1)	(y1/y0*100 %)	(y2/y1*100 %)
Податкові надходження	275016,4	289986,0	307504,0	14969,6	17518,0	105,44	106,04
Неподаткові надходження	26108,4	21464,4	18768,0	-4644	-2696,4	82,21	87,44
Доходи від операцій з капіталом	2929	3473	4025	544	552	118,57	115,89
Міжбюджетні трансферти	245435,3	160986,2	161208,0	-84449,1	221,8	65,59	100,14
Разом	549489,1	475909,6	491505,0	-73579,5	15595,4	86,61	103,28
Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	44300,0	146399,0	32789,0	102099,0	-113610,0	330,47	22,40

У 2019 році податкових надходжень до місцевих бюджетів України надійшло 275016,4 млрд. грн. У 2020 році - 289986,0 млрд. грн., а у 2021 році податкових надходжень надійшло 307504,0 млрд. грн. Можна зробити висновок, що у 2020 році у порівнянні з 2019 роком надходження зросли на 14969,6 млрд. грн., а у процентному співвідношенні даний показник виріс на 5,44%. У 2021 році податкові надходження до місцевих бюджетів надійшло на 17518,0 млрд. грн. більше ніж у 2020 році у відсотках на 6,04%.

Неподаткових надходжень у 2019 році було виділено у розмірі 26108,4 млрд. грн., у 2020 році — 21464,4 млрд. грн., а у 2021 році неподаткові надходження склали 18768,0 млрд. грн. У 2020 році порівняно з 2019 роком видно зниження показника на 4644 млрд. грн. і на 17,79%, у 2021 році показник також знизився на 2696,4 млрд. грн. або на 12,56%.

Також частку доходів становлять доходи від операцій з капіталом, у 2019 році — 2929 млрд. грн., у 2020 році — 3473 млрд. грн., а у 2021 році — 4025 млрд. грн. Таким чином, з таблиці 1 видно, що спостерігається тенденція до збільшення доходів від операцій з капіталом з кожним роком, у 2020 році вони виросли на 544 млрд. грн. або на 18,57% , а у 2021 році у порівнянні з 2020 роком на 552 млрд. грн. або у відсотковому вираженні на 15,89%.

Міжбюджетні трансферти є невід'ємною складовою доходів місцевих фінансів. За допомогою міжбюджетних трансфертів вирішується питання податкоспроможності певної території, за рахунок горизонтального вирівнювання.

Отже, у 2020 році спостерігається зниження міжбюджетних трансфертів порівняно з 2019 роком на 84449,1 млрд. грн. або на 34,41%, а у 2021 році показник виріс з 160986,2 млрд. грн. до 161208,0 млрд. грн. і відхилення становить 221,8 млрд. грн. або у відсотковому вираженні темп приросту складає 0,14%.

Крім того у досліджуваний період були надходження від ЄС, урядів іноземних держав та міжнародних організацій. Вони становили у 2019 році 44300 млрд. грн., у 2020 році на 102099 млрд. грн. або на 230,47% більше —146399 млрд. грн., у 2021 році показник складав 32789 млрд. грн. це порівняно з 2020 роком на 113610 млрд. грн. менше або у відсотках на 77,60% [2].

Також проаналізую структуру доходів місцевих бюджетів за період 2019-2021 рр. і внесу дані у таблицю 2.

Отже, формування місцевих бюджетів відбувається за рахунок акумуляції грошових коштів на певній адміністративно-територіальній одиниці за рахунок податкових, неподаткових і інших платежів на безповоротній основі. Завдяки зміни у законодавстві і запровадження програми децентралізації можна побачити, що до 2021 року виросли доходи порівняно з 2019 роком.

Основним джерелом надходження є податкові надходження, вони у 2019 році складають 50,05% від усієї суми надходжень, у 2020 році процент становить 60,93%, а у 2021 — 60,01%, міжбюджетні трансферти також відіграють важливу

роль у формування дохідної частини місцевих фінансів і у 2019 році процент складав 44,67%, у 2020 році —33,83%, а у 2021 році — 34,66%.

Таблиця 2

Структура доходів місцевих бюджетів України за 2019-2021 рр.

(розраховано за даними [2])

Складові надходжень місцевих бюджетів	2019		2020		2021	
	Млрд. грн.	%	Млрд. грн.	%	Млрд. грн.	%
Податкові надходження	275016,4	50,05	289986,0	60,93	307504,0	62,56
Неподаткові надходження	26108,4	4,75	21464,4	4,51	18768,0	3,82
Доходи від операцій з капіталом	2929,0	0,53	3473,0	0,73	4025,0	0,82
Міжбюджетні трансферти	245435,3	44,67	160986,2	33,83	161208,0	32,80
Разом	549489,1	100,0	475909,6	100,0	491505,0	100,0
Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	44300,0	-	146399,0	-	32789,0	-

Неподаткові надходження у 2019 році від загальної суми доходів склали 4,75%, у 2020 році — 4,51%, а у 2021 році — 4,64%. Доходи від операцій з капіталом від загальної суми складають менше 1 %, у 2019 році —0,53%, у 2020 році —0,73%, у 2021 році —0,69%.

Розрахую індекс структурних зрушень доходів місцевих бюджетів за 2019-2021 роки і розрахунки представимо у таблицю 3.

Таблиця 3

Індекс структурних зрушень доходів місцевих бюджетів України за 2019-2021рр.

Доходи місцевих бюджетів	Млрд. грн.		У % до підсумку		Відхилення часток $d_{j1} - d_{j0}$
	2019	2021	2019 (d _{j0})	2021 (d _{j1})	
Податкові надходження	275016,4	307504,0	50,05	62,56	12,51
Неподаткові надходження	26108,4	18768,0	4,75	3,82	0,93
Доходи від операцій з капіталом	2929,0	4025,0	0,53	0,82	0,29
Міжбюджетні трансферти	245435,3	161208,0	44,67	32,80	11,87
Разом	549489,1	491505,0	100,0	100,0	25,6

$$|d_{j1} - d_{j0}|/4 = 25,6/4 = 6,4 \text{ проц. пункти}$$

Таким чином, за розрахунками лінійний коефіцієнт структурних зрушень за період 2019-2021 роки становить 6,4 процентні пункти, тобто структура доходів місцевих бюджетів у 2021 році відрізняється від 2019 року на 6,4 процентні пункти.

Також актуальним буде дослідити доходи місцевих бюджетів за 8 місяців поточного року. Перші місяці війни виявились складними для органів місцевого самоврядування, але реформа децентралізації продемонструвала стійкість фінансової системи і здатність територіальних громад швидко адаптуватися до складної ситуації. Громади, які не постраждали від бойових дій змогли наповнити казначейський рахунок та гідно прийняти внутрішньо-переміщених осіб. Навіть з урахуванням податкових пільг громади можуть наповнювати свої бюджети на рівні попереднього року і забезпечувати зростання. Складнішим є становище у територіальних громадах, яких торкнулися бойові дії, так спостерігається зниження податкових надходжень у таких областях: Харківська, Херсонська та м. Київ.

У структурі надходжень місцевих бюджетів січень-серпень 2022 року найбільшу частку займає податок на доходи фізичних осіб. Він становить 163,8 млрд. грн., а частка від усіх доходів становить 46,1%, також вагому частину доходів місцевого бюджету займають субвенції з державного бюджету, їх розмір складає 77,3 млрд. грн., а у відсотках частка становить 21,8%. Єдиний податок у доходах місцевих бюджетів займає 30,9 млрд. грн., а у відсотках це 8,7%, податок на майно становить 23,1 млрд. грн., або 6,5% від основної маси доходів місцевих бюджетів за 8 місяців 2022 року [3].

Дотації з державного бюджету місцевим бюджетам займають 15,3 млрд. грн., або 4,3%, податок на прибуток підприємств становить 10,2 млрд. грн. або 2,9%, акцизний податок становить 5,8 млрд. грн., або 1,6% та інші доходи.

Також, за 8 місяців 2022 року значно зросла частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (див. рис.1).

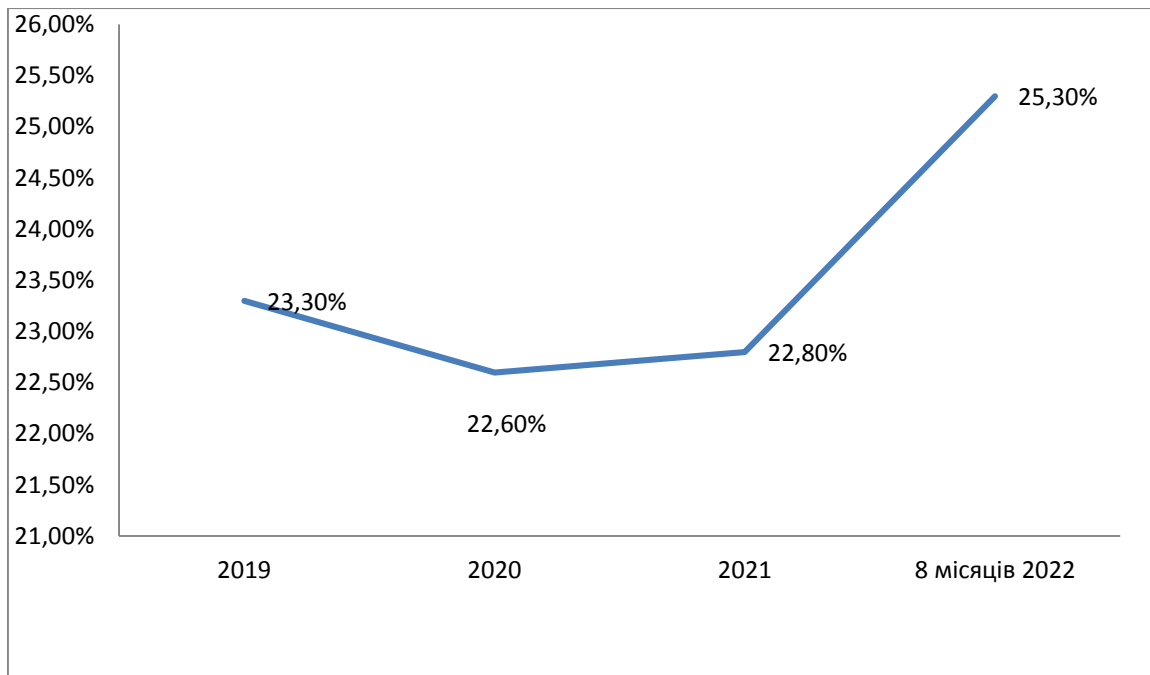

Рис. 1 Частка місцевих бюджетів України у доходах зведеного бюджету України (без трансфертів) [3].

Таким чином, з рисунку видно, що за 8 місяців 2022 року у порівнянні з 2021 роком частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без трансфертів) зросла на 2,5%. Але зараз постає чимало наступних викликів: врегулювання дисбалансів між рівнями розвитку різних громад, забезпечення стабільного розвитку, відновлення пошкодженої інфраструктури, чітке розмежування повноважень між всіма рівнями, підтримка демократичності прийняття рішень.

Отже, війна внесла свої корективи у виконання бюджету, є територіальні громади, які виконують бюджетні плани наполовину, є які перевиконують, в цілому ситуація складна, але рівень складності досить диференційований, в залежності від того, до якого типу належить громада. Говорити про інвестиційні проекти, наприклад, у період воєнного стану є некоректним, адже зараз основними напрямками на які слід звернути увагу це закінчення війни та підтримка добробуту населення.

Список літератури

1. Кириленко О. П. Місцеві фінанси Підручник 2-ге видання, доповнене і перероблене / О. П. Кириленко; Тернопільський національний економічний

університет. — Тернопіль.: Вид-во Тернопільський національний економічний університет, 2014.— 448 с.

2. Довідка про виконання доходів місцевих бюджетів України 2019-2021 роки [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України, 2022 — Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/Довідка_викон_МБ_2019_рік_оновл.pdf

3. Аналіз виконання місцевих бюджетів України за 8 місяців 2022 року [Електронний ресурс] // Децентралізація , 2022 — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/15570>